

Nā hana wiwo‘ole o Kamapua‘a na Kī a me Pam Buffet

He akua Hawai‘i ‘o Kamapua‘a. I Kaua‘i ‘o ia i hānau ‘ia ai, kahi o Hina a me Kahiki‘ula i noho ai kona mau mākuā i loa‘a ai kekahi lono kauoha e hiki mai ana he keiki kupaianaha. Ua ‘ōlelo mua ‘ia nō, akā ua ma‘ule ‘o Kahiki‘ula i kona ‘ike ‘ana i kāna keiki kāne hānau hou.

"He pua‘a? ‘A‘ohe o‘u nānā inā he mea nui ‘o ia. ‘A‘ohe ‘o ia he keiki na‘u. E lawe loa aku iā ia mai ko‘u ‘ao‘ao aku."

Me ka ‘ahu lā‘ī ‘o Kamapua‘a i pauhi ‘ia ai a lawe ‘ia aku mai kēia ‘ao‘ao o ke kai a hiki i ka moku ‘o O‘ahu e noho me ka makuahine o kona makuahine, ‘o ia ho‘i, ‘o Kamaunuanoho. Me ka mino‘aka ‘aloha ‘o ia i ho‘okipa mai ai i ka pua‘a li‘ili‘i.

"E hele mai ‘oe me a‘u, e ku‘u mo‘opuna kāne. E ho‘iho‘i ana au iā ‘oe i ka hale, a e hō‘ike aku iā ‘oe i kou ‘ano."

Alaka‘i a‘ela ke kupunawahine iā Kamapua‘a i luna loa o ka pali. A oli ‘o ia me ka wehe i kona mau lima i ka lani –

“‘O ‘oe nō ‘o Kamapua‘a. He keiki kupaianaha. He kanaka a he pua‘a ‘oe i kekahi manawa. He kupua ‘oe. Nui kou mana. Ua hiki nō ‘oe ke lilo i mea like ‘ole. He keiki u‘i, ikaika a kaulana ‘oe i ka ‘imi ola, i ka lawai‘a, i ka hakakā. A ma‘alea ‘oe i ka hana ‘āpiki i ka po‘e a pau. He pua‘a nui loa a ikaika loa ‘oe o ke ao holo‘oko‘a, a i ‘ole he pua‘a li‘ili‘i, a i ‘ole he kinilau i kekahi manawa. Ua hiki nō ‘oe ke lilo i lau hiwa, i ‘ōpu‘u kīkea, a i kumu kukui. Inā ‘oe e hiki ke holo malū ma ke kai, ua hiki nō ‘oe ke like me humuhumunukunuku‘āpua‘a."

"Ua hiki nō ‘oe ke noho ma ke awāwa ‘o Kaliuwa‘a e like me ka lō‘ihi o kou makemake," wahi a ke kupunawahine i ka pau ‘ana o kāna oli. "Aia nō iā ia ‘oe e hele a ho‘i mai i nā lā a pau. Inā ‘oe e makemake i ka mana, e kāhea mai ia‘u a na‘u nō e kokua iā ‘oe. Ho‘okahi mea nui! Nānā i kau ‘ai ‘ana. Mālama ‘oe, ‘o ke ‘ano o ka pua‘a e ‘ai a pau ka ikaika nō ka piha o ka ‘ōpū."

‘Ī akula ‘o ia, "‘Ē. Ua ‘ano keiki ‘oe i kēia manawa, a ‘o ‘oe kā! A ua hiki nō ‘oe ke like me kēlā mau mea a‘u e oli nei iā ‘oe."

Pi‘i akula ‘o Kamapua‘a i kekahi mauna i kekahi kakahiaka a‘e a ki‘ei akula ‘o ia i ke kūlanakauhale o ‘Olopana ma Punalu‘u. "Nui ‘ino nā moa ma laila," pōloli ke keiki pua‘a, wawai ihola kona waha me ka ‘ī aku. I kēlā ahiahi kokolo akula ‘o ia e ‘aihue i kekahi o nā moa o ke kūlanakauhale, akā ‘ike akula ‘o ia i kekahi moa nui. A weliweli ‘o ia i ka waiwai makana a kē ali‘i ‘Olopana. A‘ole ‘o ia i mana‘o ‘o ka punahele kēia a kē ali‘i.

I ka lua o ka pō i kokolo hou aku ai ‘o ia i lalo i ke kūlanakauhale hō‘aumoe, a pīhoihoi ‘o Kamapua‘a i ka moa kāne a holo aku i kahi ‘ē.

Nā hana wiwo‘ole o Kamapua‘a na Kī a me Pam Buffet

I kekahi kakahiaka a‘e ke ali‘i ‘Olopana i ho‘omaopopo ai ua nalowale kāna manu punahele, ho‘ouna akula ‘o ia i kāna kānaka e ‘imi a ho‘opa‘a i ka ‘aihue. I kā lākou ‘imi ‘ana, ‘ike lihi nā kānaka iā Kamapua‘a i ka wao nahele. E lawe ana i ka moa i ka hale o kona kupunawahine. Lele koke akula ‘o Kamapua‘a ma hope o nā ulu lā‘au li‘ili‘i. Hahai aku nā kānaka ma hope ona. Akā ‘a‘ole pololei e ‘ike ‘ia he keiki kāne, he pua‘a nui ‘ele‘ele wale nō. ‘O ka hiki ‘ana mai ‘o kēia lono ‘ē i ke ali‘i ‘Olopana, ho‘ouna ‘o ia e ki‘i i kona kahuna, ‘o Lonoaohi.

“‘O Kamapua‘a paha kēlā keiki," wahi a ke kahuna. "He kupua ma‘alea ‘o ia. Ua hiki iā ia ke ho‘ololi iā ia iho mai ka pua‘a mai a kanaka a ‘oi loa aku.”

I kekahi pō a‘e ua nui nā moa i ‘aihue hou ‘ia mai ke kūlanakauhale aku. Hahai akula nā kānaka a ‘Olopana i nā hulu helele‘i o ke alahahele a loa‘a iā lākou ‘o Kamapua‘ e hiamoe ana. Nāki‘iki‘i koke a‘ela ‘o lākou i kona mau wāwae a ho‘opa‘a i ka ‘auamo. Iā lākou i ‘auamo aku ai iā ia, uē nui a‘ela ‘o Kamapua‘a, “‘Ē ke kupunawahine! E ho‘olilo mai ia‘u i pua‘a nui nō ke ao holo‘oko‘a!”

Ho‘onaukiuki maila ‘o ke ali‘i ‘Olopana. Me kona pū‘ali koa a pau i komo ‘ino aku ai lākou i ke awāwa ‘o Kaliuwa‘a e ki‘i iā Kamapua‘a a me kāna moa kāne punahele a ho‘iho‘i hou mai. Uhai akula lākou i ke keiki pua‘a a me kona kupunawahine ma ka wao nahele hihui. Na nā lālā i ho‘ōkupe iā ‘Olopana me kona pū‘ali koa. ‘Ōwāwā nā lālā i ka ‘ānai kekahi i kekahi a ka maka‘u o lākou i ke kakani o ka ulu la‘au. Noho ka mana ‘ano ‘ē ma ke aka pōuli. Ua maka‘u nā kānaka, akā ua ho‘onanā ke ali‘i ‘Olopana i ka hele.

Aia ma ke kahi o ke awāwa he pali kū. Pane mai ‘o Kamaunuanoho, “‘A‘ole pilikia.” I loko o kāna oli ho‘omaka ‘o Kamapua‘a e lilo i kupua i hiki iā ia ke lālau i nā hulu i alapi‘i a pakele mai nā hoa paio.

Ho‘opupū akula ‘o Kamapua‘a iā ia iho a hiki i ka lae pali. Me kona kua ‘o ia i ana‘ānai aku ai i ka pae pali. Aia nō ke ‘ike ‘ia nei kēlā wailele ‘o Kaliuwa‘a ma ka ‘ao‘ao Ko‘olau o O‘ahu. Lele akula ka pua‘a kupua me kona kupunawahine i Wahiaiwā me ka ‘ohana, kahi i huna ‘ia ai ‘o ka moa punahele a ‘Olopana.

I ka manawa mua na kona kino nui i ho‘omāka‘uka‘u ka lāhui kānaka, a na kona kupunawahine i wehewehe aku he hoa hānau ‘o ia nō lākou mai Kaua‘i mai. I kēlā manawa nō ho‘omaka nā kamali‘i e pa‘ani me Kamapua‘a e pi‘i aku i luna ona e ho‘omāne‘one‘o i kona ihu.

Aia ma Punalu‘u ke ali‘i, piha me ka inaina no kona pio ‘ana. Kono akula ‘o ia i kahuna hou o Kaua‘i i maopopo i ka hemahema o Kamapua‘a. Ua kauoha ke ali‘i ‘Olopana e nāki‘i iā Lonoaohi i ka pou. Ha‘i akula ‘o ia, "Inā e pa‘a ‘o ia ia‘u e mohai pū wau iā ‘oe me ke keiki pua‘a.”

Nā hana wiwo‘ole o Kamapua‘a na Kī a me Pam Buffet

He kahuna hou ‘o Malae. Me ia i ne‘e aku ai ‘o ‘Olopana me kona kūlanakauhale a pau i Wahiawā. I ke ākea kokoke i kahi o ka ‘ohana o Kamapua‘a ho‘ākoakoa a‘ela ‘o Malae i nā kānaka a ke ali‘i a me nā mea ‘ai, ka i‘a, ka moa, mai‘a, kalo, nā ‘ano ‘ono like ‘ole e ‘ono mai ai ka pua‘a kupua. Na ke ‘ala o ka mea ‘ai i alaka‘i iā Kamapua‘a i ke ākea. Ua ‘ai a ‘ai akula ‘o ia, ‘a‘ohe mea i koe, a hiki ‘ole iā ia ke ne‘e, a ua hiki ‘ole iā ia ke hana kuli.

Lālau maila nā kānaka a ‘Olopana mai ko lākou wahi pe‘e iā ia. Ho‘ā‘o a‘ela ‘o Kamaunuanoho e hō‘emi i kona nui a li‘ili‘i akā ua mākaukau ‘o Malae nona e kauoha e nāki‘iki‘a pa‘a. A kau ‘ia akula ‘o Kamapua‘a ma ka ‘āwai ho‘āno me ke kahuna kahiko e pono e make lāua i ka wana‘ao. I kēlā pō ‘a‘ā ka ho‘ailona o ka pua‘a, he hō‘ike maika‘i kēlā i ka no‘ono‘o a Lonoaohi.

I ka wana‘ao i komo aku ai ke ali‘i ‘Olopana me kona po‘e kānaka i ka heiau. Kukuli akula i mua o ka ‘āwai, kahi i ho‘opa‘a ‘ia ai ‘o Kamapua‘a mā. Ho‘okamani ihola ‘o ia me ka ikaika ‘ole. ‘A‘ohe nō i ‘ū iho ikaika a‘ela ka hū o ka pua‘a, ho‘omaka maila nā maka ‘ewalu, nā wāwae ‘ewalu, a hinuhinu nā niho! A ma laila ho‘ā‘o ‘o ‘Olopana me kona po‘e kānaka e lele aku. A kau maila ka weliweli a ua lilo a‘ela lākou i pōhaku.

Ho‘omaika‘i akula ‘o Lonoaohi me ka hau‘oli pū i hele aku ai ‘o ia mai ka heiau a e hele pū ana nō ‘o Kamapua‘a ma kona ‘ao‘ao a i kēia manawa he keiki u‘i.

He pua‘a? He kupua? He kinilau? He lau hiwa, a i ‘ole he ‘ōpu‘u kīkea, a i ‘ole he kumu kukui? He humuhumunukunuku‘āpua‘a?

He mana‘o hihui ma ka maka o Kamapua‘a. Ua maopopo mua nō iā ia ka mea e loa‘a mai ana iā ia a me kāna mea e hana ai?